

Täysistunto

Torstai 11.6.2026 klo 16.00—23.04

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 74/2026 vp

Lakialoite LA 21/2025 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 13/2026 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 13/2026 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Ensimmäisen puheenvuoron käyttää hallintovaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Peltokangas.

Keskustelu

22.02 **Mauri Peltokangas ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Esittelen valiokunnan mietintöä.

Hallintovaliokunnan mietinnössä käsitellään hallituksen esitystä, jolla ehdotetaan muutettavaksi kotoutumislakia ja kuutta muuta lakia. Esitys liittyy vuoden 2027 talousarvioon. Kotoutumislaisissa ehdotetaan säädettäväksi selkeämmin kokonaisuutena kotoutumisen yleiset tavoitteet sekä yksilöllisen kotoutumissuunnitelman ja kotoutumiskoulutuksen tavoitteet. Esityksen tavoitteena on uudistaa kotoutumispalveluja siten, että jatkossa kotoutumispolitiikka perustuu aiempaa enemmän kielen oppimiseen, työntekoon ja suomalaisen yhteiskuntaan perehtymiseen sekä kotoutujan oman vastuun korostamiseen.

Esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi hallitusohjelman mukainen 15 miljoonan euron säästötavoite kotoutumis- ja kielikoulutuksen uudistamisesta. Tavoitteena on myös toteuttaa kevään 2024 julkisen talouden suunnitelman mukainen 1,8 miljoonan euron säästö vuodesta 27 alkaen alentamalla 18 vuotta täyttäneestä henkilöstä maksettavaa laskennallista korvausta. Lisäksi esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi syksyllä 2025 budjettiriihesä päätetty 30 miljoonan euron säästö.

Arvoisa puhemies! Esityksessä kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten muodostamaa kokonaisuutta ja järjestämisvastuita ehdotetaan muutettavaksi siten, että kotoutumiskoulutuksen järjestämisvastuu on jatkossa vain kuntien työvoimaviranomaisilla, jotka järjestävät koulutukset työvoimakoulutuksena. Esityksellä vahvistetaan kuntien ja niiden muodostamien työllisyysalueiden mahdollisuuksia järjestää kotoutumiskoulutusta ja lukutaitokoulutusta sekä johtaa, ohjata ja kehittää kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuutta ja samalla edistää tehokkaammin maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2026 vp

Ehdotetun muutoksen myötä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimiva vapaan sivistystyön, kotoutumiskoulutuksen ja lukutaitokoulutuksen ohjaus- ja valtionosuusjärjestelmä puretaan lukuun ottamatta viittomakieliseen kotoutumiskoulutukseen kohdistuvaa rahoitusta.

Hallintovaliokunnan saamista lausunnoissa on todettu vapaan sivistystyön merkittävä rooli ja samalla myös pitkä kokemus koulutusten järjestämisessä. Hallintovaliokunta pitää tärkeänä sitä, että työvoimaviranomaiset voivat hyödyntää kotoutumiskoulutuksen toteuttamisessa myös jatkossa vapaan sivistystyön oppilaitosten osaamista. Tämä huomioidaan hallituksen esityksessä siten, että kunnat voivat valita koulutuksille parhaaksi katsomansa tuottamistavat ja toteuttajat oppilaitosten ja muiden koulutuksen tarjoajien joukosta.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä vahvistetaan lukutaitokoulutuksen keskeistä roolia heikosti lukevien ja kirjoittavien työnhakijoina olevien kotoutuja-asiakkaiden palveluna säätämällä lukutaitokoulutuksen tavoitteista, sisällöstä, seurannasta ja järjestämisestä laissa. Lisäksi Opetushallitus määrää ehdotuksen mukaan lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelman perusteista, millä parannetaan myös lukutaitokoulutuksen laatua ja yhdenmukaistetaan sen toteutumista.

Hallintovaliokunta pitää kielitaitoa edistäviä ehdotuksia kannatettavina. Hallintovaliokunta on aiemmissa mietinnöissään muun muassa kertonut siitä, että erityisesti suomen tai ruotsin kielen osaamisella on keskeinen merkitys maahanmuuttajien työllistymisessä ja yhteiskuntaan kotoutumisessa.

Esityksessä ehdotetaan työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen rahoituksen siirtämistä kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen. Hallintovaliokunta pitää rahoituksen siirtoa selkeyttävänä ja kannatettavana.

Kuten edellä totesin, hallituksen esitys kohdentaa kuntiin myös uusia säästötoimia koskien kotoutumisen edistämisen kokonaisuutta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu laajasti esiin huoli esityksen vaikutuksista muun muassa kuntatalouteen ja kotoutumista edistäviin palveluihin sekä kuntien halukkuuteen ottaa vastaan kotoutuja-asiakkaita, samoin kuin mahdollisesta kotoutuja-asiakkaiden ohjautumisesta isoihin kaupunkeihin. Kotoutumiseen kohdistuvat leikkaukset voivat heijastua kotoutumispalvelujen lisäksi myös laajemmin kunnan muiden palveluiden resursseihin. Hallintovaliokunta toteaaakin mietinnössään, että on mahdollista, että esitykseen sisältyvät rahoitusmuutokset ja säästöt voivat vaikuttaa kuntien talouteen ja kotoutumispalvelujen toteuttamiseen, mikäli kunnat eivät pysty sopeuttamaan toimintaansa tai vähentämään palveluita, joihin säästöt kohdentuvat. Hallintovaliokunta pitää edellä todettu huomioden kuitenkin tärkeänä sitä, että erityisesti kotoutumisen alkuvaiheen palvelukokonaisuuteen panostetaan. Samalla valiokunta tähdentää, että oikein kohdennetuilla ja resursoituilla alkuvaiheen toimenpiteillä on merkittävä rooli kotoutumisen onnistumisessa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen mukaan kotoutumislaisla määrätellään jatkossa selkeämmin kokonaisuutena kotoutumisen yleiset tavoitteet ja yksilöllisen kotoutumissuunnitelman sekä kotoutumiskoulutuksen tavoitteet. Tavoitteissa huomioidaan vahvemmin maahanmuuttajan oma vastuu kotoutumisestaan ja velvollisuus kotoutumisensa edistämiseen. Kotoutumisen tavoitteeksi asetetaan selkeämmin työllistyminen, suomen tai ruotsin kielen oppiminen ja suomalaisen yhteiskuntaan perehtyminen. Hallintovaliokunta on aiemminkin katsonut, että kotouttamistoimenpiteiden velvoittavuutta tulee edelleen lisätä ja että maahanmuuttajilta tulee edellyttää suomalaisen yhteiskunnan toimintatapo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2026 vp

jen, sääntöjen sekä arvojen tuntemusta. Lisäksi valiokunta on korostanut yksilön omaa aktiivisuutta ja vastuuta kotoutumisestaan.

Tästä syystä hallintovaliokunta pitää nyt esityksessä ehdotettuja tavoitteita sekä vastuiden ja velvollisuuksien lisäämistä kannatettavina. Valiokunta katsoo, että sääntelyllä selkeytetään ja yhdenmukaistetaan kotoutumiseen liittyvää palveluprosessia ja tehostetaan resurssien käyttöä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kannattaa lausunnossaan hallintovaliokunnalle esityksen tavoitteita ja pitää tärkeänä, että maahan muuttaneiden henkilöiden nopeaa kiinnittymistä työelämään ja yhteiskuntaan pyritään vahvistamaan. Kotoutumispalveluilla on perusteltua pyrkiä antamaan niihin osallistuville henkilöille valmiudet päästä työmarkkinoille ja pysyä työssä. Palveluja on tärkeää kehittää, ja erityisesti niiden vaikuttavuuden parantamiseen tulee panostaa. Hallintovaliokunta yhtyy edellä todettuun työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan näkemykseen mutta korostaa samalla, että työperäisen maahanmuuton ja kotoutumisen onnistumisen kannalta myös työnantajilla on keskeinen rooli. Valiokunnan näkemyksen mukaan työnantajien osallistumista maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseen tulee jatkossa vahvistaa ja kehittää.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta pitää hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä sekä saamansa selvityksen perusteella esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta toteaaakin, ettei se ehdota sääntelyyn varsinaisia sisällöllisiä muutoksia, mutta valiokunta huomioi mietinnössään lakiehdotuksiin muista hallituksen esityksistä ja lakimuutoksista johtuvat yhteensovittamistarpeet. Näin ollen hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muutosehdotuksin. Samalla valiokunta ehdottaa, että kotoutumiskoulutuksen laatukriteereitä koskeva lakialoite 21/2025 vp hylätään. Mietintöön liittyy kaksi vastalauseita. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen.

22.10 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Suomen sisäinen turvallisuus ei perustu muureihin tai pelkoon vaan toimivaan yhteiskuntaan, jossa ihmiset ymmärtävät toisiaan, noudattavat yhteisiä sääntöjä ja osallistuvat työn kautta yhteiseen vastuuseen. Juuri tästä syystä kotoutumispolitiikka ei ole vain sosiaali- tai koulutuspoliittinen kysymys, vaan ennen kaikkea turvallisuuspoliittinen kysymys.

Haluamme nyt esittää muutoksia kotouttamislainsäädäntöön, koska nykyinen järjestelmä ei kaikilta osin tue riittävän nopeasti maahan muuttaneiden kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan. Pitkittänyt kielitaidottomuus, työelämän ulkopuolelle jääminen ja epäselvä vastuunjako heikentävät yhteiskunnallista luottamusta ja lisäävät riskiä eriytymisestä. Turvallinen Suomi edellyttää, että nämä kehityskulut katkaistaan ajoissa, ja tämän myös hallintovaliokunnassa totesimme. Siksi tämän esityksen ytimessä on selkeä linjanmuutos. Jatkossa kotoutuminen nähdään määräaikaisena ja tavoitteellisena prosessina, joka alkaa heti maahantulosta ja jonka päämääränä on itsenäinen, työkykyinen ja yhteiskunnan sääntöihin sitoutunut ihminen. Kotoutuminen ei ole pysyvä palvelutila vaan silta osallisuuteen. Tämä on tärkeä viesti sekä maahan muuttaville että suomalaiselle yhteiskunnalle.

Arvoisa puhemies! Kielen osaaminen asetetaan uudistuksessa keskeiseen rooliin, koska yhteinen kieli on turvallisen yhteiskunnan perusedellytys. Ilman riittävää suomen tai ruotsin kielen taitoa ihminen jää helposti viranomaisen, työelämän ja arjen palvelujen ulkopuolelle. Se lisää väärinymmärrysten, konfliktien ja syrjäytymisen riskiä. Kun kielitaito to-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2026 vp

dennetaan valtakunnallisella testillä ja oppimista seurataan järjestelmällisesti, varmistamme, että kotoutuminen ei jää puheeksi, vaan tuottaa todellista kykyä toimia suomalaisessa yhteiskunnassa.

Samalla uudistuksessa aivan oikein vahvistetaan kotoutujan omaa vastuuta. Suomalainen yhteiskunta tarjoaa koulutusta, ohjausta ja tukea, mutta vastavuoroisesti edellyttää osallistumista. Kotoutumissuunnitelmaan sitoutuminen, työn hakeminen ja sovittuihin toimiin osallistuminen eivät ole vapaaehtoisia yksityiskohtia vaan osa yhteiskuntasopimusta. Tämä ei ole kovuutta vaan reiluuutta. Yhteiset säännöt luovat ennakoitavuutta ja turvallisuutta kaikille. Saadakseen vapauksia on oikein myös kantaa vastuuta.

Lopuksi tämä esitys myös selkeyttää järjestelmää hallinnollisesti kokoamalla rahoituksen ja vastuun yhteen kanavaan. Kun kotoutumisen järjestämisvastuu on selkeästi kunnilla ja rahoitus läpinäkyvää, pystytään paremmin seuraamaan tuloksia ja puuttumaan ongelmiin ajoissa. Tämä vähentää hallinnollista hajanaisuutta ja vapauttaa resursseja olennaiseen: kielitaitoon, työhön ja arjen osallisuuteen.

Arvoisa puhemies! Suomi on avoin ja oikeusvaltioon nojaava maa, joka auttaa hädässä ja tarjoaa mahdollisuuden uuteen alkuun. Samalla Suomi on maa, jossa turvallisuus rakentuu luottamuksesta siihen, että yhteiset pelisäännöt koskevat aivan kaikkia. Tämä esitys vahvistaa tätä luottamusta ja tekee kotoutumisesta johdonmukaisempaa, vaikuttavampaa ja turvallisempaa koko yhteiskunnan kannalta. Kun kotoutuminen onnistuu, ehkäistään eriytymistä, vahvistetaan sisäistä turvallisuutta ja rakennetaan yhteiskuntaa, jossa suomalaisuus on yhteinen, opittava ja jaettu elämäntapa. Siksi pidän esitystä tarpeellisena ja oikeasuuntaisena, ja hallintovaliokunnan tekemin muutoksin se on entistäkin valmiimpi. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

22.16 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos edustaja Peltokankaalle valiokunnan mietinnön esittelystä. — Uudistuksen, joka tässä on meillä käsittelyssä, seurauksena yritetään kielitaitoa ja koulutusten kokonaisuutta uudistaa. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimiva vapaan sivistystyön, kotoutumiskoulutuksen ja lukutaitokoulutuksen ohjaus- ja valtiosuusjärjestelmä purettaisiin tällä uudistuksella lähes kokonaan. Rahoitus koottaisiin yhteen kanavaan kunnan peruspalvelujen valtionrahoitukseen. Jatkossa myös lukutaitokoulutuksen järjestäminen olisi työvoimaviranomaisten vastuulla.

Vaikka esityksen tavoitteet muun muassa maahanmuuttajien työllisyyden ja oman vastuun lisäämisestä ovat kannatettavia, voi olla tarpeellista selkiyttää ja koota kotouttamisen rahoitusta, ja työelämälähtöisyyden lisääminen ei saa tarkoittaa, että kotoutumisen ja koulutuksen perusta katoaa.

Kotoutuminen ei tarkoita vain työllistymistä vaan muutakin osaamista ja osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Rahoituksen siirtyminen kuntien yleiskatteelliselle momentille ja jälleen uusien vastuiden lisääminen haastavat kuntia, niin kuin tässä aiemmin tuli esille, ja vasta hiljattain toimintansa aloittaneiden työllisyysalueiden mahdollisuuksia hoitaa lakisääteisiä tehtäviä, jos riittävästä rahoituksesta ei huolehdi työmäärää vastavasti. Lisääntyvät tehtävät ovat myös pois työllisyysalueiden pääasiallisista tehtävistä eli työnvälityksestä ja työttömien auttamisesta.

Nämä muutokset, jotka tässä tehtiin, liittyvät siihen, että nyt tässä myös otetaan paljon rahoitusta pois. Arvoisa rouva puhemies, esitykseen sisältyy 46,8 miljoonan euron leikka-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2026 vp

us kotoutumisen edistämisen rahoitukseen. Se on valtava summa. Kotoutuksen edistämiseen on tehty tämän hallituskauden aikana useita muitakin leikkauksia. Tähän esitykseen sisältyvän 46,8 miljoonan euron ja muiden leikkausten kokonaissuuruus on arviolta noin 124 miljoonaa euroa vuoden 2027 tasolla. Suuruusluokkansa vuoksi leikkaukset vaikeuttavat väistämättä kotoutumisen edistämässä tehtävää työtä ja siten kotoutumista. Tämä rahamäärä kun on pienentynyt näin paljon, niin kunnat ovat erittäin isossa vastuussa, ja ne kotouttamiseen liittyvät asiat ovat niitten samojen kuntien palvelujen rahoituksen jakoperusteiden piirissä. Kun sitten ruvetaan katsomaan perusopetusta ja ruvetaan katsomaan vaikka työllisyyspalveluja ja kotouttamista, niin kaikkia niitä pitää arvottaa siellä jokaisessa kunnassa erikseen, ja ne ovat niukemmat, kun nämä leikkaukset ovat näin merkittäviä.

Tähän nimenomaan asiantuntijakuulemisissa aika paljon duubioita tämän esityksen osalta on tullut. Hallitus tavoittelee parempaa kotouttamista mutta vie samalla rahat pois, ja tässä mielessä se vaikeuttaa työllistymistä, kielen oppimista ja ylipäätään kotoutumista Suomeen. Kaikki ymmärtävät, että kielitaito on erittäin tärkeä kotoutumisen edellytys ja yhteiskuntaan sisälle pääsemisen edellytys ja siihen pitäisi satsata, mutta sen satsauksen pitää olla todellista. Nämä hallinnolliset muutokset eivät sitä yksinomaan auta. Sitten kun työllisyysalueita katsotaan, niin kun sinne viedään asioita, kohta ne ovat enempi sosiaali-toimistoja kuin siihen työnvälitykseen liittyviä palvelujen tarjoajia.

Arvoisa rouva puhemies! Toisessa käsittelyssä tulee tähän lakiesitykseen hylkyesitys. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hyrkkö.

22.20 **Saara Hyrkkö vihr:** Arvoisa puhemies! Paperilla tavoitteet kotoutumisen edistämisestä ovat tietenkin kannatettavia. Valitettavasti tämän hallituksen esityksen pihvi on kuitenkin kotoutumista edistävästä palveluista leikkaaminen. Tämäkin esitys asettuu osaksi hallituksen maahanmuuttajien kyykyttämiseen tähtäävää maahanmuuttopolitiikkaa, ja se itse asiassa osoittaa myös hallituksen maahanmuuttopolitiikan ristiriitaisuuden, kun näitä jo aiemmin tehtyjä kiristyksiä on perusteltu kotoutumiseen kannustamisella, mutta nyt juuri niihin kotoutumisen edellytyksiin kohdistetaan mittavia leikkauksia. Myös kuntien kannalta on tietenkin täysin kohtuutonta, että velvoitteita kasataan lisää, mutta kotoutumisen resursseja toistuvasti leikataan.

Kielitaito on todella merkityksellinen tekijä kotoutumisen kannalta, ja siksi juuri kotoutumiskoulutusten laatu on yksi avaimista onnistuneeseen kotoutumiseen. Valitettavasti nykykehitys ei tue tätä laadun vahvistumista. Kilpailutusten kiihtyminen on valitettavasti johtanut hintojen polkemiseen ja sitä kautta ajanut monia laadukkaita toimijoita ulos markkinoilta. Useat osaavat opettajat ovat lähestyneet ja antaneet palautetta siitä, että työtä alkaa olla vaikea, ellei mahdotonta tehdä eettisesti kestäväällä tavalla. On valtava karhunpalvelus niin yksilöille kuin koko yhteiskunnallekin, jos kotoutumiskoulutukset eivät todella johda siihen tarvittavan kielitaidon saavuttamiseen. Siksi aivan ehdottomasti tarvitsisimme vahvemmat ja lakitasoiset laatukriteerit näille kotoutumiskoulutuksille. On selvää, että kotoutumiskoulutusten toteutuksessa pitäisi olla kelpoiset opettajat, asianmukaiset tilat ja materiaalit, tuki, ohjaus ja suunnitelmat, jotka aidosti varmistaisivat sen, että kotoutumiskoulutuksilla saavutetaan niitä tavoitteita, joita olemme yhteiskuntana niille asettaneet.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2026 vp

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 74/2026 vp sisältyvien 1.—7. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen LA 21/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.